

Rita Levi-Montalcini: dona, jueva i científica

per JOSEP LLUÍS BARONA

La vida de Rita Levi-Montalcini es pot resumir en una frase: més d'un segle de lluita. Levi-Montalcini morí centenària i al llarg de tota la seua vida va haver de vèncer, un per un, els nombrosos obstacles que li impedièn realitzar plenament el seu projecte personal. Potser molts haurien defallit pel camí, però a la neuròloga italiana els entrebancs la feien reaccionar amb l'empenta de qui es revolta. Nascuda a Torí, era la filla menor d'una família nombrosa d'origen sefardita. Son pare era enginyer i sa mare, pintora. Levi-Montalcini va haver de treballar de fornera per pagar-se els estudis de medicina, que va cursar entre 1930 i 1936, una etapa difícil per a una família jueva de classe mitjana en la Itàlia feixista. Sense oposar-se frontalment, els seus pares consideraven poc apropiada la professió mèdica per a una dona. Què haurien pensat si els haguera plantejat una carrera científica com a investigadora?

Atreta per la histologia, només acabar la carrera Levi-Montalcini va incorporar-se com a ajudant al laboratori de Giuseppe Levi a la Università degli Studi di Torino, fins que *Il Manifesto per la difesa della razza*, dictat per Mussolini en 1938, va prohibir als jueus una carrera acadèmica i professional. Levi-Montalcini diria, anys més tard, que havia estat un estímul, que li havia d'agrar a Mussolini haver-la declarat d'una raça inferior, perquè l'extrema dificultat i el sofriment l'havien fet créixer, esforçar-se i superar amb més voluntat els obstacles que havia trobat en la carrera científica. Exclosa de les institucions, Levi-Montalcini treballava al seu laboratori a casa durant la Segona Guerra Mundial, fent experiments sobre el creixement de les fibres nervioses en embrions d'au. Només acabar la guerra, el 1946 va ser convidada per Viktor Hamburger a la Universitat de Washington a Sant Lluís. Una invitació que va canviar la seua vida durant les següents tres dècades i que li va permetre desenvolupar plenament una activitat científica com a investigadora als Estats Units. Fou a Washington on va identificar el factor de creixement nerviós, una contribució científica que, fet i fet, li valdria la concessió del Premi Nobel de Medicina, juntament amb Stanley Cohen, el 1986.

Sempre vinculada a la seua Itàlia natal, des dels anys seixanta Levi-Montalcini compatibilitzava la investigació als Estats Units amb la direcció del

MÈTODE

«Rita Levi-Montalcini morí centenària i al llarg de tota la seua vida va haver de vèncer, un per un, els nombrosos obstacles que li impedièn realitzar plenament el seu projecte personal»

Centre d'Investigació Neurobiològica de Roma que ella va transformar en l'European Brain Research Institute, de gran prestigi mundial. En la darrera etapa de la seua vida fou senadora vitalícia al Senat italià i sempre es va definir com una persona d'esquerra, que creia en el progrés i la paritat. Membre de l'Acadèmia Nacional de Ciències dels Estats Units, va ser també ambaixadora de bona voluntat de la FAO, a més de crear una fundació dedicada a ajudar dones i xiquetes africanes a estudiar.

Rita Levi-Montalcini va celebrar el seu centenari amb un congrés a Roma i en declaracions públiques reivindicava l'activitat intel·lectual i el compromís social com a principals agents de la seua activitat i llarga vida. El 30 de desembre del 2012 va cessar la seua incansable tasca de lluita per la vida, la justícia social i la ciència. ☺

Josep Lluís Barona. Catedràtic d'Història de la Ciència de la Universitat de València.